

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Martina Kovalčíková

Multikultúrna výchova v materskej škole

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Martina Kovalčíková

Kontakt na autora: Základná škola s materskou školou Dostojevského ulica 2616/25,
Poprad
Materská škola Ulica mládeže II. č. 2614/11, Poprad
kovalcikova.matka@gmail.com

Názov OPS/OSO: Multikultúrna výchova v materskej škole.

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
IX. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Šándorová Viera

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Multikultúrna výchova, dieťa, učiteľka, materská škola, predprimárne vzdelávanie, cieľ, princípy, aktivity, kompetencie, námety, plán výchovno – vzdelávacej činnosti, metodický postup, pedagogická reflexia, tolerancia, ohľaduplnosť.

Anotácia

Práca je zameraná na multikultúrnú výchovu v podmienkach materskej školy. Predkladaný projekt ponúka možnosti ako v predprimárnej edukácii pracovať s touto prierezovou témou. Jednotlivé aktivity majú svoj cieľ, sú zaradené do jednotlivých okruhov a oblastí predprimárneho vzdelávania. V súlade s princípmi a cieľmi Štátneho vzdelávacieho programu ISCED 0 predstavujem spôsoby, metódy a formy práce ako nenásilným spôsobom sprostredkovať deťom životné hodnoty ako je priateľstvo, tolerancia, ohľaduplnosť, akceptácia odlišnosti a inakosti.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Názov akreditovaného vzdelávacieho programu KV	Číslo akreditovaného vzdelávacieho programu KV
1. Inovácie v didaktike pre vedúcich pedagogických zamestnancov v materskej škole	32/2010 – KV
2. Inovácie v didaktike pre učiteľov predprimárneho vzdelávania	34/2010 – KV
3. Multikultúrna výchova na I. stupni základnej školy	124/2010 – KV
4. Rozvíjame kľúčové kompetencie žiakov prostredníctvom veku primeraných činností v škole	1304/2013 – KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI	7
2 VÝCHODISKÁ PREDPRIMÁRNEJ EDUKÁCIE	11
2.1 Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie	11
2.2 Prierezová téma – multikultúrna výchova	12
3 MULTIKULTÚRNA VÝCHOVA V MATERSKEJ ŠKOLE	13
3.1 Kultúra – Slovenské riekanky „Varila myšička kašičku“	13
3.2 Spolunažívania „Spolu si tu žijeme, navzájom sa poznáme“	15
3.3 Predsudky a stereotypy „S kým chceš cestovať?“	17
3.4 Formy tolerancie „Olympiáda v materskej škole“	20
3.5 Nepriama diskriminácia „Sivoň a Ušiačik“	21
3.6 Komunikácia „Stretnutie cudzincov“	24
3.7 Konflikt a spor „Sudcovia“	26
3.8 Kultúrna rozmanitosť „Zemeguľa pre všetkých“	28
3.9 Kultúrna identita „Rodný môj kraj“	30
4 ODPORÚČANIE PRE PRAX	33
ZÁVER	34
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	35

ÚVOD

Obdobie detstva a hlavne predškolský vek je dokázateľne najvýznamnejším obdobím v živote človeka. Prežitie plnohodnotného detstva, ktoré je presýtené láskou, ľudskosťou, toleranciou, porozumením, pozitívnym ponímaním dieťaťa, je takmer zárukou ďalšieho plnohodnotného života človeka. Ako uvádza Kosová, (2000 str. 31) v predškolskom období sa kladú základy na celý život, samozrejme nevynímajúc ani tvorbu hodnotového rebríčka jedinca. Je takmer povinnosťou každého dospelého, ktorý nejakým spôsobom vstupuje do života dieťaťa formovať dieťa v súlade s hodnotami danej kultúry. Dieťa navštevujúce materskú školu v nej dennodenne prežíva veľmi veľa situácií, ktoré musí nejakým spôsobom riešiť a aj vyriešiť. A tu je na mieste, aby deti spoznávali nejaký model medziludských vzťahov, správania, slušnosti, riešenia konfliktov. V materskej škole deťom aj cielene predkladám modelové, fiktívne situácie, v ktorých si deti môžu teoreticky vyskúšať svoje riešenia. Aktívnym prežívaním aj aktívnym zapájaním sa do jednotlivých aktivít, v ktorých riešia možné životné situácie, deti získavajú cenné informácie o chode a fungovaní života.

Predškolský vek sa vyznačuje veľkou vnímavosťou dieťaťa. Informácie, ktoré sú získané vlastným prežitím, a všetkými zmyslami upevňované sú trvalé a celoživotné.

Projekt, ktorý vám predstavujem, som spracovala na podnet kolegyň z našej materskej školy. Keďže sa multikultúrna výchova, jej ciele a princípy stali súčasťou kurikulárneho dokumentu ISCED 0, hľadali sme možnosti, ako ich v materskej škole naplňovať.

Aktivity, ktoré v overenej pedagogickej skúsenosti predkladám, sú aktivity, ktoré si nevyžadujú od učiteľa extrémne vysokú prípravu. Sú to aktivity, ktoré sa v materskej škole realizujú bežne, deti sa na nich veľmi radi zúčastňujú. Vyžadujú len od pedagóga vedomosť o multikultúrnej výchove a jej ciele implementovať do aktivít v rôznych organizačných zložkách.

Spoločným cieľom všetkých aktivít bolo zorganizovať aktivity tak, aby deti nadobudli a získali skúsenosť, predstavy a poznatky „na vlastnej koži.“ To znamená, aby si deti utvárali schopnosť realizovať a následne v praktickom osobnom živote uplatňovať získanú skúsenosť. V aktivitách sa u detí rozvíjali sociálne zručnosti, komunikačné zručnosti, postoje, pozitívne vnímanie iných správne asertívne, empatické konanie a v neposlednej rade aj dôveru v seba samého.

Predkladaná overená pedagogická skúsenosť je rozdelená na štyri kapitoly. V prvých dvoch kapitolách som sa venovala teoretickým východiskám k uvedenej téme. V tretej kapitole predstavujem ucelený metodický materiál z multikultúrnej výchovy, ktorý je rozdelený na deväť tém - oblastí. Pri každej oblasti predkladám ciele, námety a konkrétnu realizáciu aktivít. V štvrtej kapitole sú rozpracované odporúčania pre prax, ktoré vyplývajú z uvedenej práce.

Materská škola je pre väčšinu detí prvou vzdelávacou inštitúciou. Deti tu prichádzajú z rôznych sociokultúrnych prostredí, a práve tu prebieha prvé stretnutie s rôznymi rodinnými kultúrami, stretnutie s odlišnosťou a inakosťou. Vďaka učiteľkám materských škôl deti „iné“ sa nestávajú terčom výsmechov, kritiky, ale sú učiteľkou a následne deťmi prijímané a akceptované. A práve to je hlavným cieľom a zmyslom multikultúrnej výchovy. Akceptovať, tolerovať a prijímať.

1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI

Kontext a rámec

Proces humanizácie v školstve, náročnosť a zložitosť edukačného procesu, ako aj zvyšujúce sa požiadavky na jeho výsledky nútia každého kto sa na ňom podieľa, aby sa sústavne snažil o jeho zdokonaľovanie. Situácia v školstve a celej spoločnosti si vyžiadala nové zmeny v obsahu všetkých typov škôl. Okrem zmien v obsahu nastali zmeny aj v pedagogickom prístupe k deťom.

Od septembra 2009 je ŠTÁTNY VZEDLÁVACÍ PROGRAM ISCED 0 najvyšším kurikulárnym dokumentom pre predprimárne vzdelávanie. Podporuje komplexný prístup pri rozvíjaní kognitívnych a nonkognitívnych spôsobilostí detí v predškolskom období. V tomto období sa dieťa značne rozvíja po všetkých stránkach a preto je potrebné z hľadiska jeho budúceho vývoja podchytiť ho a formovať individuálne kompetencie. V predprimárnom vzdelávaní je základom edukačného procesu hra. Od nej sa odvíjajú a tvoria ďalšie aktivity, ktoré sa podieľajú na komplexnom rozvoji osobnosti dieťaťa.

Cieľom predprimárneho vzdelávania je dosiahnuť optimálnu, emocionálnu a kognitívnu úroveň, ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti.

Dbá sa na všestranný rozvoj osobnosti, a to na rozvoj sociálno – emocionálny, psychosomatický a kognitívny. Pri všetkých činnostiach využívam aktivizujúce, interaktívne a kooperatívne metódy, všetky formy práce v materskej škole ako hromadné- frontálne zamestnania, tak aj individuálne didaktické, edukačné aktivity, ktoré sú pre deti spontánnejšie, aktívnejšie, prirodzenejšie, uplatňuje sa pozitívne sebauvedomovanie, deti majú možnosť na seberealizáciu, čo je podľa A. Maslowa najvyššia ľudská potreba. Pri nich sa vytvára emocionálna pohoda a správna klíma v triede.

Vo svojej každodennej činnosti, pri tvorbe edukačného programu, vymýšľam aktivity, cesty, ktoré vedú k napĺňaniu uvedených cieľov.

V hlavnej, praktickej časti práce predkladám metodický materiál, aktivity, ktoré boli zrealizované v materskej škole s päť a šesťročnými deťmi. Ciele, princípy a stratégie aktivít boli v súlade so Štátnym vzdelávacím programom ISCED 0, ako aj so Školským vzdelávacím programom Materskej školy Ulica mládeže II. Poprad - UČIŤ DETI ŽIŤ zameraného na práva detí s dôrazom na rozvoj emocionálnej inteligencie. Metodický materiál, „Multikultúrna výchova v materskej škole“ bol vypracovaný, pre plnenie úloh prierezovej témy multikultúrna výchova v podmienkach materskej školy.

Špecifikácia cieľovej skupiny

- **Kategória:** učiteľ
- **Podkategória pedagogických zamestnancov podľa § 13 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov:** učiteľ pre predprimárne vzdelávanie
- **Žiak:** dieťa materskej školy
- **Okruhy:** Ja som, Ľudia, Príroda, Kultúra
- **Vzdelávacie oblasti:** perceptuálno-motorická, kognitívna, sociálno-emocionálna
- **Kompetencie:** Osobnostné, sociálne, komunikatívne, kognitívne, učebné

Cieľ práce

Všeobecným cieľom prípravy na multikultúrnu výchovu je podnecovať rozvoj a jedinečnosť dieťaťa a jeho uplatnenie sa v kolektíve. Dieťa má rozvíjať svoju osobnosť v procese aktívneho učenia sa. Má si uvedomovať pestrosť detského kolektívu a pri začleňovaní sa doň preberať primeranú zodpovednosť. Multikultúrna výchova sa v materskej škole v prvom rade orientuje na rozvoj osobnosti jedinca. Aktivity sa realizujú hlavne prostredníctvom zážitkového, skúsenostného učenia, využíva sa kooperatívne učenie a hlavne metóda riešenia konfliktov.

Cieľom predkladanej overenej pedagogickej skúsenosti je poskytnúť učiteľom predprimárnej edukácie ucelený metodický materiál a námety na aktivity, ktorých cieľom je nenásilnou, hrovou formou sprostredkovať deťom aktivity, ktoré vedú k plneniu cieľov prierezovej témy – multikultúrna výchova. Prostredníctvom jednotlivých námětov na edukačné aktivity ponúkam návrhy, ako sa primeranou formou cez jednotlivé organizačné formy dá u detí rozvíjať a vštepuvať vzťah k odlišnostiam, k inakosti a hlavne uvedomovať si vlastnú jedinečnosť a identitu.

Čiastkové ciele

Vychádzajúc z uvedených teoretických východísk, multikultúrnu výchovu v edukačnom procese v materskej škole realizujeme ako prierezovú tému. Ako vlastne naplňovať ciele multikultúrnej výchovy v materskej škole? Na túto otázku vo svojej edukačnej praxi hľadám odpoveď. Projekt, ktorý som v rámci tejto prierezovej témy spracovala, sa venuje deviatim témam, oblastiam v rámci ktorých som spracovala jednotlivé námety a aktivity, ktorých prostredníctvom sa ciele a princípy multikultúrnej výchovy materskej škole dajú plniť.

- 1 téma - Kultúra – deti spoznávajú tradičné hodnoty vlastnej kultúry.
- 2 téma - Spolunažívanie.
- 3 téma – Predsudky a stereotypy.
- 4 téma –Tolerancia.
- 5 téma – Nepriama diskriminácia.
- 6 téma – Komunikácia.
- 7 téma – Konflikt a spor.
- 8 téma - Kultúrna rozmanitosť.
- 9 téma – Kultúrna identita.

Projekt je v praxi overený. Jednotlivé aktivity, ktoré sú v projekte rozpracované, v rámci uvedených tém, boli pre deti prístupné, pútavé, realizované formou hier a rozprávok, príbehov a ich dramatizácií.

Pri spracovávaní som mala na zreteli aj tieto čiastkové ciele:

- Naplňovať potrebu dieťaťa sociálneho kontaktu s rovesníkmi z iných sociokultúrnych skupín. Podnecovať zvedavosť a záujem o okolie.
- Uľahčiť dieťaťu plynulú adaptáciu na socio-kultúrne pestré prostredie v materskej škole.
- Sprostredkovať deťom informácie a spolu s nimi realizovať také aktivity, ktoré by viedli k rozvíjaniu ich nonkognitívnych stránok osobnosti.

- Pripravovať a navodzovať také modelové situácie v triede, v ktorých by si deti mohli overovať svoje nadobudnuté poznatky, vedomosti a postoje.
- Ponúkať deťom také činnosti, ktoré sú primerané ich vekovým a individuálnym osobitostiam, a tým zabezpečiť úspešnosť pri plnení úloh.
- Svojim prístupom a vhodne zvolenými stratégiami vytvárať priaznivú pracovnú atmosféru, ktorá má pozitívny dopad na dieťa.
- Diskusiu, rozhovory využívať hlavne na to, aby deti spontánne a bez bariér navzájom komunikovali, aby bez zábran vyslovovali svoje hodnotiace postoje voči sebe aj iným.
- Rozvíjať u dieťaťa schopnosti spolupráce s inými deťmi i s kolektívom ako celkom.
- Podporiť vzťah dieťaťa k prirodzenému poznávaniu odlišných detí.
- Cieľavedome, systematicky a v tvorivej atmosfére rozvíjať osobnosť dieťaťa a jeho socio-kultúrne špecifiká v psychomotorickej, poznávacej, sociálnej, emocionálnej, morálnej a kultúrnej oblasti. Podnecovať tvorivosť v činnosti dieťaťa.
- Prihliadať na rôzne socio-kultúrne a socio-ekonomické zázemie dieťaťa, a rešpektovať ho.
- Chrániť právo dieťaťa na jeho vlastné vnímanie sveta a podnecovať ostatné deti k tomu istému, avšak pri zachovaní princípu vzájomnosti a spolupráce medzi deťmi.

2 VÝCHODISKÁ PREDPRIMÁRNEJ EDUKÁCIE

Predstavy o tom, čo by sa malo dieťa v materskej škole naučiť sa vyvíjali a menili. Dnes už vieme, že na to, aby sa dieťa dokázalo samostatne rozhodnúť a konať, potrebuje si v rôznych situáciách overiť spôsob a dôsledky vlastného konania. Aby preň bolo prirodzenou potrebou celoživotné vzdelávanie, musíme v ňom od detstva podporovať permanentnú zvedavosť a záujem o svet a ľudí. Aby dokázalo žiť, dorozumievať sa a spolupracovať s ostatnými musí sa s nimi stýkať, spoločne s nimi prežívať radosť aj smútok, úspech aj sklamanie.

2.1 Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie

Predprimárny stupeň vzdelávania je vstupnou bránou do celoživotného vzdelávania človeka, prezentuje všeludské hodnoty, kultúru príslušnej spoločnosti, všeobecne platné tradície, rituály a zabezpečuje dieťaťu plynulý prechod z rodinného sveta spoločnosti, prechod z hravého detstva, k systematickému vzdelávaniu.

Osobnosť dieťaťa sa v materskej škole rozvíja komplexne prostredníctvom konkrétneho obsahu. Dieťa si tak utvára systém návykov, vedomostí, zručností a postojov, rozvíjajú sa jeho základné kľúčové kompetencie. Obsah a systém poznatkov, ktoré si má dieťa predškolského veku osvojiť, je utriedený v Štátnom vzdelávacom programe ISCED 0 s názvom Dieťa a svet.

Štátny vzdelávací program ISCED 0 (2008), je integrovaný do štyroch tematických okruhov:

- Ja som
- Ľudia
- Príroda
- Kultúra

A každý tematický okruh v sebe zahŕňa tri vzdelávacie oblasti rozvoja osobnosti dieťaťa:

- Perceptuálno-motorickú
- Kognitívnu
- Sociálno-emocionálnu

Vzdelávacie oblasti v sebe zároveň v rôznej miere zahŕňajú pohybovú, zdravotnú, poznávaciu, matematicko-logickú, jazykovú, komunikatívnu, etickú, vlasteneckú, dopravnú, informačnú, hudobnú, výtvarnú, literárnu, pracovnú, environmentálnu, mediálnu výchovu, výchovu k tvorivosti a oblasť rozvoja predčitateľskej gramotnosti a gramotnosti vo všeobecnosti (ISCED 0, 2008 s. 13).

V Štátnom vzdelávacom programe ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie – sú integrované prierezové témy:

- Osobnostný a sociálny rozvoj
- Ochrana života a zdravia
- Dopravná výchova
- Environmentálna výchova
- Mediálna výchova
- Multikultúrna výchova
- Výchova k tvorivosti
- Predčitateľská gramotnosť a gramotnosť vo všeobecnosti
- Informačno-komunikačné technológie

Uvedené prierezové témy sa prelínajú vo všetkých:

- kompetenciách,
- tematických okruhoch,
- vzdelávacích oblastiach,
- vo vzdelávacích štandardoch.

Možno ich realizovať ako integrovanú súčasť v celom obsahu výchovy a vzdelávania, plánovať ich v učebných osnovách aj v rámci profilácie materskej školy.

2.2 Prierezová téma – multikultúrna výchova

Multikultúrna výchova (MKV) je výchovou k vzájomnému chápaniu príslušníkov rôznych kultúr a menšín. Podporuje porozumenie a spolunažívanie rôznych kultúr, napomáha uvedomovať si vlastné predsudky a zároveň ich odstraňovať. Smeruje k rozvoju spôsobilostí – schopnosť riešiť konflikty, prosociálne komunikovať, ktoré môžeme využiť pri stretnutí s inou kultúrou. Smeruje k tomu, aby si jedinec cestou reflexie uvedomil silné a slabé stránky kultúry, k tolerancii a empatii. Touto cestou dieťa spoznáva, že rôzni ľudia žijú inak, cítia a rozmyšľajú inak ako je zvyknuté ono samé. MKV pôsobí pozitívne na atmosféru spoločnosti, pretože podporuje pocit bezpečia v rôznych sociálnych skupinách. Ide o interdisciplinárnu oblasť výchovy, znamená, že medzikultúrne pochopenie sa nedá realizovať bez úsilia pochopiť a precítiť rozličné oblasti kultúry (Kolektív autorov, 2011 s. 136).

K základným metódam MKV patria:

1. Skúsenostné učenie sa (na základe vlastnej skúsenosti).
2. Kooperatívne učenie sa (dieťa sa aktívne zapája do spoločnej činnosti, spolupracuje s odlišnými štýlmi chápania).
3. Riešenie konfliktov (dieťa spoznáva stanoviská a postoje druhých, hľadá kompromisy).

Princípami MKV sú atmosféra bezpečia, ľudské práva, internacionálny prístup, autenticnosť, sebavyjadrenie a sebareflexia. Všetky tieto princípy sa zhodujú s našou filozofiou školy, ktorá sa premieta do Školského vzdelávacieho programu UČIŤ DETI ŽIŤ zameraného na práva detí s dôrazom na rozvoj emocionálnej inteligencie.

Organizačnými formami MKV môžu byť rozličné projekty, exkurzie, filmy, diskusie, nácvik riešenia konfliktov, asertivity, tvorivé riešenie problémov (medziludských).

Základnými cieľmi multikultúrnej výchovy, ktorý musíme mať ako učitelia vždy na zreteli je:

- výchova k porozumeniu vlastnej kultúry,
- sprostredkovanie inej kultúry,
- informovať, že svet, a zvlášť ľudský svet je rozmanitý,
- poukazovať na to, že žijeme v pestrom svete, kde platia rôzne hodnoty, rôznorodé normy správania, že existuje rôznorodé životné prostredie,
- vedieť na elementárnej úrovni hodnotiť a posudzovať,
- spolupracovať s ľuďmi z inej kultúry, tvoriť spoločné hodnoty,
- aktívne prejaviť svoj postoj a správanie proti nekultúrnym prejavom, proti prejavom, ponižovania, diskriminácie, segregácie, násiliu, rasizmu a predsudkom (Kolektív autorov, 2011 s. 136).

Predkladaná overená pedagogická skúsenosť „Multikultúrna výchova v materskej škole“ vychádza z uvedených teoretických základov.

3 MULTIKULTÚRNA VÝCHOVA V MATERSKEJ ŠKOLE

Realizáciou projektu multikultúrna výchova v materskej škole som napĺňala hlavne základnú ideu a zmysel multikultúrnej výchovy v predprimárnom vzdelávaní, a to poskytnúť deťom rozmanité prostredie a rozvíjať v nich schopnosť vnímať rozmanitosť sveta. Zmyslom je aj pripraviť deti na systematickú multikultúrnú výchovu v základnej škole. V predprimárnom vzdelávaní je vhodné klásť základy cielenej multikultúrnej výchovy hlavne hrovými, teda zážitkovými metódami práce s deťmi, čo som v projekte preferovala. Takto získané poznatky, schopnosti a postoje sa pre deti stávajú trvalou hodnotou a črtou ich osobnostného rozvoja. V tejto téme sa viac ako inde využíva hlavne metóda zážitkového učenie, kooperatívne učenie, riešenie konfliktov, hry na „akože,“ čo sa mi v praxi pri overovaní projektu multikultúrna výchova v materskej škole potvrdilo. Multikultúrna výchova v predprimárnom vzdelávaní by sa ešte nemala špecializovať na rozvoj chápania iných kultúr v pravom slova zmysle. Deti vedia, že s nami na Zemi žijú aj iní ľudia, že nie sme rovnakí, každý národ má svoje nejaké charakteristiky, čo si deti uvedomujú a vedia popísať hlavne po dovolenkách.

V projekte Multikultúrna výchova sa preto zameriavam na rozvoj zvedavosti detí, skúmateľských až bádateľských záujmov. Pri realizácii projektu som u detí rozvíjala kompetencie hlavne osobnostné, sociálne, komunikatívne, kognitívne a informačné. Keďže zachovávať kultúru, hodnotu a klenot národa sme povinní všetci učitelia, myslím si, že ani predprimárne vzdelávanie na primeranej úrovni z toho nemôžeme vyňať. Len človek, ktorý pozná kultúru a hodnotu seba a svojich blízkych si váži a berie ohľad aj na druhých „iných“ ľudí. Práve preto odporúčam aby sa ani v materskej škole nezabúdalo na uvedenú prierezovú tému.

3.1 Kultúra - Slovenské riekanky „Varila myšička kašičku“.

Plán výchovno – vzdelávacej činnosti

Okruh	Kultúra
Oblasť	Sociálno-emocionálna
Obsahový štandard	Rytmizácia riekaniek. Detská ľudová poézia. Literárno-dramatická tvorivosť.
Výkonový štandard	Rytmizovať ľudové riekanky hrou na tele alebo prostredníctvom Orffovho inštrumentára. Počúvať s porozumením a citovým zaangažovaním detskú ľudovú poéziu. Zapamätať si a prednášať krátke literárne útvary - riekanky (ISCED 0, s.24,25).
Výchovno-vzdelávacie cieľ	Prostredníctvom hrou na tele aj prostredníctvom Orffovho inštrumentára dieťa rytmizuje detské ľudové riekanky. Dieťa si pamätá a vie prednášať ľudové riekanky. Pohybom imituje text riekaniek. Prostredníctvom riekaniek dieťa získava informácie o slovenskej kultúre.
Učebné zdroje	Kniha Varila myšička kašičku, obrázky, audio technika, CD nosič, Orffov inštrumentár, ISCED 0.

Stratégie	Aktívne počúvanie, panelová diskusia, práca s knihou, tvorivá činnosť detí, manipulácia s predmetmi, čítanie, rozhovor, zážitkové učenie, improvizácia, evalvácia.
Kompetencie	Sociálne – hrá sa a pracuje v skupine, v kolektíve. Osobnostné – presadzuje sa sohľadom na seba aj druhých. Správa sa sebaisto v rôznych situáciách. Učebné – sústredí sa primerane dlhý čas na zámernú riadenú výchovno-vzdelávaciu činnosť. (ISCED 0, s.8-11).

Metodický postup

V úvode som deťom oznámila úlohu, že dnes si v materskej škole urobíme kultúrne vystúpenie. Nasledovala asociačná hra „Čo je to kultúra, čo si predstavíte, keď sa povie toto slovo?“

Odpovede detí: ...budeme spievať, tancovať, recitovať, vystupovať, slušne sa správať...

Všetky odpovede detí som akceptovala.

Zhrnutie „definícií – odpovede detí“ kultúra znamená, že každá krajina, má svoje kultúrne pamiatky, kultúru a tradície. Aj my Slováci máme svoju kultúru. Sú to ľudové piesne, riekanky, rozprávky. Máme hrady zámky, naše ľudové – národné jedlá, naše slovenské tradície – zvyky (pre deti predškolského veku sú na ilustrovanie tradícií najideálnejšie Vianoce).

Deťom vysvetlím pojem „ľudové.“

Následne im prehrám prehrám CD „Varila myšička kašičku.“

Rozhovor o vypočutých riekankách (U-učiteľ, jeho otázky, D-deti, ich odpovede):

U: Už ste ich niekedy počuli

D: Áno, moja mamka ich pozná. Ja mám doma tiež také piesne.

Následne deťom vysvetlím, že sú to veľmi staré riekanky, ktoré poznajú ich mamky, staré mamky, skoro všetci Slováci, je to naša stará slovenská kultúra.

Spolu sa ich naučíme a budeme si pri tom spievať a pomáhať s detskými rytmickými nástrojmi, môžeme si spojiť spev s pohybom.

Predstavím rytmické nástroje z Orffovho inštrumentára, ukážeme si spôsob používania. Následne podľa obrázkov si riekanky opakujeme a rytmizujeme. Deklamačným spôsobom – hrou na tele (tlieskanie, plieskanie, podupy). Ostinátnym spôsobom hrou na detských rytmických nástrojoch.

Riekanky:

Varila myšička kašičku.

Jeden kováč.

Hijo, hijo na koníčku.

Kvá, kvá kvačica.

Osievame múčku.

Dana rúčky dana.

Chodí pavúk po papuči.

Haju, haju, hajušky.

Kolo, kolo, mlynské.

Ťap, ťap, ťapušky.

Keďže sme si povedali, že si urobíme kultúrne vystúpenie, z naučených riekaniiek si pripravíme koncert, ktorým sa budeme prezentovať pred rodičmi, aj pred ostatnými deťmi v materskej škole.

Pedagogická reflexia

Aktivita mala veľmi spontánny charakter. Mojim cieľom bolo poukázať na našu kultúru. Keďže riekanky sú deťom predškolského veku veľmi blízke, stretávajú sa s nimi už v rodinách, viac som sa zamerala na to, aby som deťom priblížila pojem kultúra, aby si uvedomovali našu kultúrnu históriu.

Ak chceme priviesť deti k tomu, aby vedeli chápať odlišnosti medzi kultúrami, našou základnou úlohou je sprostredkovať deťom stretnutie s vlastnou kultúrou. Preto vo svojej praxi veľmi veľa využívam ľudovú slovesnosť – riekanky, porekadlá, príslovia, hádanky, ale úplne najviac slovenské ľudové rozprávky, ľudové piesne a hudobno-pohybové hry.

3.2 Spolunažívania „Spolu si tu žijeme, navzájom sa poznáme.“

Plán výchovno – vzdelávacej činnosti

Okruh	Ľudia
Oblasť	Sociálno - emocionálna
Obsahový štandard	Akceptácia názorovej odlišnosti
Výkonový štandard	Prijať v rozhovore s deťmi názorovú odlišnosť, prijateľným spôsobom obhajovať vlastné názory (ISCED 0 s.21).
Výchovno-vzdelávací cieľ	Vyjadriť charakterové vlastnosti postáv, voľne tlmočiť svoje pocity a dojmy z príbehu. Pokúšať sa vymyslieť ďalšie osudy hlavných hrdinov. Dieťa vie po vypočutí príbehu uviesť príklady, ako chrániť etické hodnoty. Vie pomenovať charakterové vlastnosti postáv, voľne tlmočí svoje pocity a dojmy z príbehu. Vymyslí a slovné prezentuje ďalšie osudy hlavných hrdinov.
Učebné zdroje	Rozprávka O silákovi Jepašovi, obrázky, PC
Stratégie	Riešenie problémových úloh, panelová diskusia, práca s knihou, DITOR, čítanie, rozhovor, analýza textu, hranie rolí, zážitkové učenie, diskusia, aktívne počúvanie
Kompetencie	Komunikatívne – vyjadruje a komunikuje svoje myšlienky a názory. Osobnostné – uvedomuje si vlastnú identitu. Sociálne – pozerá sa na svet aj očami druhých. (ISCED 0, s.8-11).

Metodický postup

Deťom pútavo prečítam rómsku rozprávku O silákovi Jepašovi, ktorý zachránil Bežku. Príbeh je dojímavý.

Jepaš – Muš – silák

Jeden cigán, kováč, mal troch synov. Dvaja straší boli pekní chlapci, ale najmladší sa akosi nepodaril. Celú pravú stranu tela mal divne ochrnutú. Z ľavej strany vyzeral celkom k svetlu, ale keď ste pozreli naňho z pravej strany, videli ste, že je to mrzák. Preto ho volali Jepaš – Muš, čo znamená polomuž.

Keď boli chlapci dospelí, rozhlásilo sa, že cigánsky kráľ chce vydať svoju dcéru Bežku za cigánskeho mladého muža, ktorý dokáže, že je zo všetkých najmocnejší. Vybrali sa teda všetci traja na skusy. Večer došli k salašu, kde bača pásol ovce. Bača mal na salaši barana o ktorom povedal: „Je veľký ako teľa, má čierne rohy niekoľkokrát otočené a silu ako býk. Ešte žiadnemu človeku sa ho nepodarilo premôcť.“ Dvaja starší bratia sa pustili s baranom za pasy, ale nepochodili. Jepaš ho premohol a potom povedal bratom: „Pôjdem sám a na spiatocnej ceste sa tu pre vás zastavím.“

Keď prišiel Jepaš k cigánskemu kráľovi a dal sa ohlásiť ako nápadník jeho dcéry, kráľ sa naňho pozrel a dal sa do smiechu: „Taký úbohý mrzák! Nevieš, že dcéru vydám len za najsilnejšieho?“ Jepaš odvetil: „Sily mám dosť, hoci mám zdravú len jednu nohu a jednu ruku.“ Jeho úlohou bolo roztočiť veterný mlyn, ktorý bol zhrdzavený a nepracoval už päťdesiat rokov. Úlohu splnil a kráľ mu musel dať Bežku za ženu. Tá však nebola spokojná, že má mať za muža takého mrzáka. Svadba však bola. Po svadbe sa vydali na cestu a zastavili sa po bratov. Bratia sa dohodli, že si princeznú nechajú a Jepaša sa zbavia. Priviazali ho remeňom k dubu, Bežka neprotestovala a pobrali sa domov. Bratia sa vrátili aj s Bežkou domov. Rodičia sa pýtali na Jepaša a bratia odvetili, že sa niekde stratil. Robili veľkú oslavu. Keď tu sa prirútil Jepaš aj s veľkým dubom na chrbte. Bol taký nazlostený, že ten dub vsadil veľkou silou do zeme. Keď to videla Bežka, aký je mocný zalúbila sa doňho. On ju už však nechcel a nahnevaný odišiel. Bežka sa ho s veľkým plačom vybrala hľadať.

Cestou stretla divného človeka, s jednou tvárou vpredu, druhou vzadu, so štyrmi rukami a štyrmi nohami. Bol to čarodejník, ktorý ju uniesol na sklenenú horu a povedal: „Budeš mojou ženou. Som mocný kúzelník a vyčarujem pre teba všetko, čo si len budeš želať.“ Ale ona nechcela nič a plakala. Nahneval sa a povedal, že ju tam nechá samotnú tri dni a tri noci, kým si to nerozmyslí.

Bežka, keď osamela, zistila, že sa sama z vrchu nedostane. Začala si spievať pieseň o tom, ako sa zamilovala do svojho muža a ako ho zradila. Počula túto pieseň kavka, hovoriaca ľudskou rečou, pieseň sa jej veľmi zapáčila a letela ju zaspievať Jepašovi. Jepaš sa piesni potešil a ponáhlal sa Bežke na pomoc. Bežka zo všetkých šiat a látok začala pliesť rebrík. Ten bol však krátky, musela si odstrihnúť svoje nádherné dlhé vrkoče. Keď boli spolu v polovici rebríka, priletel čarodejník a vyzval Jepaša na súboj. Ten sa len ohnal ľavou rukou a bolo po čarodejníkovi.

Jepaš, Bežka a kavka sa pobrali domov, kde žili šťastne, kým nepomreli. Kavka každému spievala Bežkinu pieseň. Preto sa tá pieseň medzi cigánmi rozšírila. A povest' o silákovi Jepaš – Mušovi a o krásnej Bežke sa zachovala až do dnešných čias.

Prameň: E.Suchožová, V. Šándorová, Multikultúrne kompetencie učiteľa (2007).

Oznámim im, že je to rómska - cigánska rozprávka. Deťom, ale vysvetlím, že tak ako medzi „nami“ sa nájdu ľudia, ktorí sa správajú nevhodne, neslušne, zle, ubližujú druhým, tak aj

medzi Rómami sú ľudia, ktorí sú slušní, ich deti chodia do školy, rodičia sa o nich vzorne starajú, chodia do práce. Tak aj oni pre svoje deti vymysleli príbeh, ktorý sme si teraz prečítali.

Na margo toho deťom predstavím aj históriu Rómov na Slovensku, ako boli zo svojich domov vyhánaní, ale aj to, ako sa aj niektorí v živote uplatňujú.

Nasleduje analýza textu.

Kladenie otvorených, provokačných otázok (U-učiteľ, jeho otázky, D-deti, ich odpovede):

U: Prečo Jepaša nazývali polomužom?

D: Fugovala mu len jedna ruka. Jedna noha. Bol škaredý. Nikomu sa nepáčil.

U: Ako vyzeral ste povedali, ale aký bol Jepaš?

D: Bol dobrý, zachránil princeznú Bežku. Nehneval sa na bratov. Páčila sa mu pieseň. Bol silák.

U: Aká bola Bežka?

D: Pekná. Nepovedala že bratia Jepaša priviazali. Potom sa jej Jepaš zapáčil, lebo bol silný.

U: Vieme, že príbeh sa skončil šťastne, ale skúste vymyslieť ako sa to mohlo skončiť ináč.

D: Bežka sa vydala za čarodejníka. Bežka by tam na skale ostala sama a nemala by jedlo, tak by zomrela. Jepaš sa mohol premeniť na pekného princa a bola by svadba.

Táto odpoveď mi pomohla navodiť ďalšiu aktivitu. Keby bola svadba, bola by aj hudba a tanec. Deťom prostredníctvom informačno-komunikačných technológií sprostredkujem cigánske piesne v podaní hudobnej skupiny Cigánski diabli (<http://www.youtube.com/>). Počúvanie hudby spojíme s tanečnou improvizáciou.

Pedagogická reflexia

Popísaná aktivita mala plynulý priebeh. Príbeh detí upútal, na otázky vedeli reagovať, ich aktivita bola spontánna. Dokončovanie príbehov deti predškolského veku veľmi obľubujú, nakoľko môžu nechať pracovať svoju fantáziu. Niekedy vznikajú až katastrofické konce príbehov, ale myslím si, že to je všetko realita, odzrkadľuje sa to, čo deti obklopuje, s čím sa v dennodennom živote stretávajú.

Predpokladala som, že pôvod rozprávky v deťoch vyvolá nevôľu, nakoľko v našom regióne máme negatívnejšie skúsenosti s Rómami. Ale pre deti pôvod príbehu nebol podstatný.

Deti predškolského veku obľubujú príbehy, ktoré majú šťastný koniec a to sa v tomto príbehu uskutočnilo. Veľmi ich upútala hudobná ukážka cigánskych piesní a koncert Cigánskych diablov. Tanec na cigánske piesne bolo spestrením našej aktivity.

Mojim cieľom v uvedenej aktivite bolo primeranou formou deťom poukázať na kultúru etnika, ktoré tu spolu s nami žije. Že aj ony majú určité hodnoty majú svoje rozprávky, piesne, svojich muzikantov.

3.3 Predsudky a stereotypy „S kým chceš cestovať?“

Plán výchovno – vzdelávacej činnosti

Okruh	Ľudia
Oblasť	Sociálno-emocionálna
Obsahový štandard	Otvorená komunikácia
Výkonový štandard	Komunikovať otvorene bez bariér a predsudkov (ISCED 0 s. 21).

Výchovno-vzdelávací cieľ	Pripravovať deti na život v spoločnosti v duchu porozumenia, znášanlivosti a tolerancie. V hre dieťa otvorene vyjadruje svoje názory. Dieťa vníma odlišnosti ľudí, definuje a porovnáva ich. Svoje konanie a výber spolucestujúcich argumentuje. Navrhne možné riešenia.
Učebné zdroje	Obrázky ľudí, CD, stoličky a stavebnice.
Stratégie	Hranie rolí, panelová diskusia, tvorivá činnosť detí, manipulácia s predmetmi, rozhovor, zážitkové učenie, improvizácia.
Kompetencie	Osobnostné – vyjadruje svoje pocity a správa sa sebaisto v rôznych situáciách. Sociálne – nadväzuje spoločensky priateľským spôsobom kontakty s druhými, akceptuje a rešpektuje odlišnosti detí a dospelých. Komunikatívne – vyjadruje a komunikuje svoje myšlienky a názory. (ISCED 0, s. 8 - 11).

Metodický postup

Zo stavebníc, stoličiek si spoločne s deťmi našu triedu premeníme na železničnú stanicu.

Pri stavaní si spievame pieseň „Ide, ide vláčik.“

Oznámim deťom dnešnú aktivitu.

Budeme sa hrať, že cestujeme veľmi ďaleko, ale nebudeme cestovať sami. Ukážem deťom obrázky ľudí, ktorí budú cestovať s nimi.

Obrázok 1 Pekná teta

Obrázok 2 Plačúce dieťa

Obrázok 3 Slepý ujo

Obrázok 4 Vojak

Obrázok 5 Rómska rodina

Obrázok 6 Farár

Obrázok 7 Špinaví ľudia

Obrázok 8 Indián

Prameň: archív autora

Úlohou detí bude vybrať si kamaráta z triedy na cestovanie, ale aj „akože“ nejakého iného cestujúceho. Obrázkov „iných ľudí“ mám dostatok k dispozícii, aby si každé dieťa mohlo vybrať.

Deti svoj výber spolucestujúcich zdôvodňujú, nabádam ich, aby sa nebáli a nehanbili s druhými ľuďmi hovoriť, aby ich neposudzovali podľa toho, ako vyzerajú, ale podľa toho ako sa správajú.

Keď už nastúpili všetci cestujúci, cestu si spríjemníme počúvaním alebo spievaním ľudových piesní.

Pedagogická reflexia

Hra na cestovanie vlakom nebola pre deti novou hrou. Prerozprávali sme si pravidlá slušného správania sa pri cestovaní. Čo bolo ale nové, deti si vybrali spolucestujúcich. Vyberali si kamarátov z triedy, čo bolo pre mňa aj veľmi dobrou sociometrickou sondou do života kolektívu detí, ale vyberali si aj spolucestujúcich, ktorých nepoznali a vyberali si ich podľa toho, ako vyzerali.

Prvou spolucestujúcou z obrázku bola pekná teta, nakoľko to deti zdôvodňovali, že keď je pekná je aj dobrá, usmieva sa, tak im nič zlé nespraví.

Druhým bol Indián, deti majú o túto rasu a kultúru záujem, páčia sa im filmy o Indiánoch, vyvoláva to v nich akési možné dobrodružstvo. S Indiánom by cestovali preto, lebo je to dobrý kamarát, na karnevale boli Indiáni a nebáli sa ich, chceli by niekedy Indiánov tak naozaj stretnúť.

Tretieho, koho si deti vybrali bol slepý ujo, lebo by mu chceli pomáhať. To, že je slepý spoznali podľa bielej paličky.

Štvrtý bol ujo farár, lebo v kostole sa pekne rozpráva, nekričí a je na deti dobrý.

Nasledoval vojak, s ktorým by sa deti báli rozprávať, ale páčila sa im jeho zbraň.

Jedno dieťa chcelo situáciu vyriešiť tak, že si radšej vyberie dvoch kamarátov z triedy. Spolu s deťmi som konštatovala, že to by bolo porušenie nášho pravidla. Keďže ostávali ešte tri obrázky, dieťa si zvolilo plačúce dieťa. Zo začiatku ho nechcelo preto, lebo keď plače, robí strašný krik, ale pomohlo by ho jeho mamke utíšiť. „Keby som mal hračku požičal by som jej.“

Úplne nakoniec ostala rómska rodina a špinaví ľudia. Deti by radšej necestovali, nevybrali by si ich. Keďže ujo výpravca vlak nevypravil, pokiaľ nesedia všetci, najskôr si vybrali špinavých ľudí, aj keď by sa s nimi ani nerozprávali a nepozerali sa na nich.

Navodila som modelovú situáciu, že možno títo ľudia išli po parku, bolo tam blato, šmykli sa a preto sú špinaví. Po tejto situácii deti postupne menili názor. Úplne poslednou bolo cestovanie s rómskou rodinou. Ako som už spomínala v našom regióne máme nie veľmi dobré skúsenosti s týmto etnikom. Veľmi veľkú moc v tejto oblasti zohrávajú aj médiá, ktoré nám približujú Rómov, len z tej horšej stránky. Opäť som využila médium internet a deťom som sprostredkovala pozitívne stránky rómskeho etnika – ich kultúru.

Cieľom tejto aktivity bolo pripravovať deti na stretávanie sa s rôznymi ľuďmi. Deti iba na základe videných obrázkov si vyberali spolucestujúcich. Dôsledne som im ale prízvukovala, že nie to, ako vyzeráme, ale to ako sa správame a aké máme srdiečko je pre život dôležité.

Túto oblasť multikultúrnej výchovy – predsudky, s deťmi predškolského veku riešim len veľmi na elementárnej úrovni, ale snažím sa pozitívnymi príkladmi predsudky narúšať a búrať.

3.4 Formy tolerancie „Olympiáda v materskej škole“

Plán výchovno – vzdelávacej činnosti

Okruh	Ja som
Oblasť	Perceptuálne - motorická
Obsahový štandard	Pravidlá, rešpektovanie a spolupráca
Výkonový štandard	Dodržiavať zvolené pravidlá, spolupracovať, rešpektovať ostatných (ISCED 0 s.15).
Výchovno-vzdelávací cieľ	Na športovej olympiáde dieťa preukáže svoje schopnosti a športové možnosti. Dieťa objektívne, meraním, porovnáva svoj výkon s výkonom spolužiakov. Rešpektuje a toleruje výkony kamarátov.
Učebné zdroje	Športové náradie a náčinie.
Stratégie	rozhovor, zážitkové učenie, improvizácia, cvičenie, diskusia.
Kompetencie	Psychomotorické – prejavuje túžbu a ochotu pohybovať sa. Osobnostné – odhaduje svoje možnosti a spôsobilosti. Učebné – hodnotí svoj vlastný výkon, teší sa z vlastných výsledkov, uznáva aj výkon iných. (ISCED 0, s.8-11).

Metodický postup

Aktivitu som realizovala na športovom ihrisku za pomoci praktikantiek. Deti som rozdelila do štyroch skupín, každá skupina cvičí na inom stanovišti.

1. Skupina – skákanie vo vreci k cieľu
2. Skupina - hod loptičkou na cieľ
3. Skupina - beh okolo prekážok
4. Skupina – preliezanie prekážok

Deťom vysvetlím pravidlá jednotlivých stanovišť. Pri každom stanovišti je praktikantka, alebo kolegyňa. Jednotlivé výkony detí zapisujeme do športových hárkov, podľa veku detí. Keďže naša trieda je heterogénna, vyzvem ich k tomu, aby boli všetci ohľaduplní a tolerantní k mladším kamarátom, aby sa navzájom povzbudzovali, posmeľovali a v prípade nejakého nezdaru sa nikto nikomu nevysmieval.

Poukážem na to, že niekto je šikovnejší v kreslení, druhý v spievaní, niekto vie veľmi veľa o zvieratkách, o prírode a niekto veľmi dobre športuje.

Pri samotnej realizácii dbám na tolerantné správanie sa detí navzájom.

Zhodnotenie aktivity deťmi, učiteľkou, vyhlásenie víťazov a odovzdávanie medailí.

Pedagogická reflexia

Športovú aktivitu, ako prostriedok k napĺňaniu cieľov multikultúrnej výchovy som zvolila zámerné. Svojim výberom aktivity som chcela poukázať na to, že nie len rozprávaním, porovnávaním, čítaním a slovnými metódami sa môže plniť obsah multikultúrnej výchovy, ale aj činnosťami, ktoré sú bežné v materskej škole môže učiteľka plniť aj túto prierezovú tému. Ako som už spomínala aktivity bola plnená heterogénnou triedou, môžem spokojne konštatovať, že princípy odlišnosti vo výkonoch boli značné, ale deti správne reagovali na športové tempo, športový výkon jednotlivých spolužiakov.

Pri hodnotení sme analyzovali jednotlivé výsledky, ktoré boli merané a zaznamenané, boli teda objektívne. Viedla som deti k tomu, aby víťazom zablahoželali. Celá aktivita sa niesla v duchu fair play. Ak si deti tento princíp osvoja a stotožnia sa s ním stane sa ich trvalou osobnostnou črtou a to nie len v športových aktivitách, ale v celom živote.

3.5 Nepriama diskriminácia „Sivoň a Ušiačik“

Plán výchovno – vzdelávacej činnosti

Okruh	Ľudia
Oblasť	Sociálno - emocionálna
Obsahový štandard	Základy empatie
Výkonový štandard	Zaujať pozitívny a empatický postoj k osobám so zdravotným postihnutím (ISCED O s. 21).
Výchovno-vzdelávací cieľ	Prostredníctvom príbehu dieťa rozoznáva isté odlišnosti. Diskutuje o všeľudských etických hodnotách. Zmysluplne rozpráva o svojich pocitoch, dojmoch a zážitkoch.

	Charakterizuje konanie postáv a hodnotí ich konanie. Vlastnými slovami prerozpráva prečítaný príbeh.
Učebné zdroje	Text rozprávky, obrázky, bábky, maňušky
Stratégie	Aktívne počúvanie, hranie rolí, brainstorming, opis, rozhovor, diskusia, klasifikácia, analýza, riešenie problémových, divergentných úloh, interpretácia zistení.
Kompetencie	Osobnostné – obhajuje seba a iných, chorých, osoby so zdravotným znevýhodnením, slabých a bezbranných Sociálne – správa sa empaticky k svojmu okoliu Kognitívne – hodnotí spontánne čo sa mu páči/nepáči, čo je dobré/zlé, správne/nesprávne (ISCED 0, s. 8 - 11).

Metodický postup

Známou piesňou „Na zelenej lúke sedí zajac“, u detí vzbudím záujem o aktivitu. Porozprávame sa o živote zajacov, kde žijú, ako vyzerajú, ako sa volá ich domček, aké majú sfarbenie srsti a pod. Napodobňujeme mimiku tváre zajacov a improvizujeme pohyb – skákanie zajacov.

Deťom pútavo prečítam príbeh, ktorý som si pre nich napísala. Deti príbeh nepoznajú.

Sivoň a Ušiačik

„Pozrite sa, zasa spadol!“ kričal veľký sivý zajac Sivoň na kamarátov, keď zbadal, že z neďalekej nory pomaly a akosi bezmocne vychádza maličký zajko Ušiačik. Teraz opäť spadol, až sa skoprcol naspäť do nory. S veľkou námahou sa znova pomaly štvrel hore. Sivoň sa začal smiať, až sa chytal za brucho. Kamaráti sa smiali s ním a o chvíľu sa už všetci rozbehli po lúke. „Počkajte na mňa!“ volal za nimi Ušiačik, ale nikto sa ani len neobzrel. Zajko zostal sám, tak, ako vždy. Stále to bolo rovnaké! Nikto sa s ním nechcel hrať, lebo mal jednu nožičku kratšiu, a veľmi slabučkú, a jedno uško mu rástlo akosi nakrivo. Nevládal dobre skákať, ani behať a naozaj veľmi často padal. Darmo každý deň chodil vonku a nahováral si, že časom si iste nájde kamaráta, ktorý sa mu nebude vysmievat', ved' on predsa nemôže za to, že mu nožička zle narástla. A práve dnes by bol tak rád šiel s ostatnými, lebo včera počul, ako sa dohodujú, že sa pôjdu na pole hrať s loptou. Ušiačik si smutne sadol na zem a utrel si labkou slzičky, ktoré mu stekali po tvári. Zrazu nastražil uši, lebo počul čudný zvuk. Zvedavo natiahol krk, aby lepšie videl čo sa deje, ale okamžite sa prikrčil, ešte aj ušká sklopil dolu, pretože z blízkeho lesa vychádzali dvaja vlci. „Tak predsa som včera dobre počul“ vravel jeden. „Zajace sa šli hrať na pole. Nie je tu ani jeden.“ Ušiačik sa až triasol od strachu, aby ho nezbadali, ale na šťastie si ho nevšimli. „Tak to by sme sa mali na nich ísť pozrieť“ povedal s úškrnom druhý. „Tam ich ľahko dolapíme.“ „Dobre, ale ja sa najprv idem napiť vody zo studničky, lebo som akýsi smädný“ povedal prvý. „Pôjdem s tebou, aj mňa smädí. A zajace nám neujdú, ved' nič netušia“ riekol druhý vlk a spolu sa vrátili do lesa. „To je strašné“ pomyslel si Ušiačik. „Nemôžem to nechať len tak! Musím zajačiky varovať!“ Postavil sa a najrýchlejšie, ako len vládal, sa ponáhl'al na pole. Kríval a padal celou cestou, ale podarilo sa mu prísť včas. Keď ho zajace spozorovali, veľmi sa začudovali. „Čo tu otravuješ?“, oboril sa na neho Sivoň. „Vlci sem idú!“ vykrikol udýchaný a vyčerpaný Ušiačik. Sotva to zajace počuli, dali sa na útek. Prvý uháňal Sivoň a za ním trielili ostatné. Naraz Sivoň prudko zastal. „Čo je, prečo nebežíš ďalej?“, pýtali sa prekvapené zajace, ktoré zastali tiež. „Ušiačik! Zabudli sme na Ušiačika!“, volal Sivoň. „Sám

vlkom nejde!“ Potom sa otočil a utekal naspäť. Keď dobehol k Ušiačikovi, ktorý sa unavene vliekol po zemi, a od veľkého strachu nemohol ani dýchať, vzal ho na chrbát, zakričal, „poriadne sa drž!“ a náhlil sa preč. A bol už najvyšší čas, pretože o malú chvíľu vybehli na pole vlci. Utekajúce zajace ešte počuli ich zlostné zavíjanie, ale už sa nemuseli báť, dokonca ani Sivoň s Ušiačikom, lebo onedlho boli v bezpečí.

Na druhé ráno, keď Ušiačik opäť s veľkými ťažkosťami vychádzal z brlôžka a už len čakal, kedy sa mu Sivoň a ostatní jeho kamaráti, ktorí obstúpili noru budú zasa smiať, nič také sa nestalo. „Milý Ušiačik,“ začal trochu hanblivo Sivoň. „Veľmi pekne ti ďakujeme za našu záchranu a strašne nás mrzí, ako sme sa k tebe predtým škaredo chovali. Teraz už vieme, že nie je najdôležitejšie to, kto je aký šikovný a zdravý, ale kto má aké srdiečko. A to tvoje je veľmi dobré. Určite si bol smutný, že nemáš žiadneho kamaráta, lebo každý sa chce s niekým smiať a hrať. Odteraz budeme všetci tvojimi kamarátmi, budeme ti pomáhať a starať sa o teba. A aby si všade mohol ísť s nami, a veľmi sa neunavil, spravili sme ti toto.“ A Sivoň potisol pred Ušiačika pekný drevený vozík, vystlaný najjemnejším machom. Hneď ho na neho posadili a vozili po lúke. Ušiačik sa len šťastne usmieval. Odvtedy už nemusel plakať, že je sám, lebo sa mal vždy s kým smiať a hrať.

Obrázok 9 Ilustrácia 1

Obrázok 10 Ilustrácia 2

Obrázok 11 Ilustrácia 3

Prameň: archív autora

Po prečítaní textu nasledovala jeho analýza. Deti správne vystihli podstatu príbehu, že si navzájom musíme pomáhať a nikomu sa nesmieme vysmievať za to, ako vyzerá, ako sa narodil.

Pedagogická reflexia

Tento príbeh mám veľmi rada. Napísala som ho veľmi rýchlo a pri jeho čítaní nikdy nemám pocit, že je potrebné opraviť ho. Na príbehu zo zvieracej ríše poukazuje na to, že žijú medzi nami aj ľudia, ktorí sa nejakým spôsobom od nás odlišujú, potrebujú niekedy našu pomoc a podporu. Veľmi citlivo pracujem s témou postihnutia, pretože v triede mám dieťa, ktorého obidvaja rodičia sú nepočujúci a jedno dievčatko má súrodca na invalidnom vozíku. Práve tieto deti sú pri rozbere textu najaktívnejšie. Deti nachádzajú až dospelácke riešenia ako a prečo majú postihnutí právo na zvýšenú pomoc. „S mamkou sa rozprávam rukami. Keď niečomu nerozumie ukážem jej to. Musím jej to ukázať, lebo nepočuje a môžu ju oklamať.“

Zaujímavé boli aj výpovede detí pri rozbere textu. „Nechcel by som byť Ušiačikom, nemal by som kamaráta.“ „Chcel by som byť Ušiačikom, zachránil by som kamarátov.“ „Je asi smutné byť na vozíku, lebo idem len tam, kde ma tlačia a nie kde chcem ísť ja.“ „To nie je pravda, najprv sa musíme rozprávať kde pôjdeme a tak ideme.“ „Byť vlkom je zlé. Nikto ťa nemá rád.“

Z pedagogickej literatúry vieme, že deti predškolského veku vedia empatiu vyjadriť veľmi spontánne. Tento fakt sa mi potvrdil aj pri rozbere vyššie uvedeného textu.

A ako sa v tejto aktivite naplňali princípy multikultúrnej výchovy? Deti sa prostredníctvom príbehu dozvedeli, že nie sme všetci rovnakí, spoznávali rôznorodosť, ktorú vystihli pri analýze, „nie sme všetci rovnakí.“ „Nie sme rozdielni len v tom, či je niekto chorí, alebo zdraví, ale sme rozdielni aj v tom, ako vyzeráme, či sme Slováci, alebo Indiáni.“

Pri takomto interpretovaní zistených faktov môžem konštatovať, že deti si už aj v predškolskom veku uvedomujú podobnosti a rozdielnosti výzoru, správania a konania. Aktivitu sme ukončili zásadou „*Nad nikým sa nepovyšuj, pred nikým sa neponižuj.*“

3.6 Komunikácia „Stretnutie cudzincov“

Plán výchovno – vzdelávacej činnosti

Okruh	Ja som
Oblasť	Sociálno - emocionálna
Obsahový štandard	Kontakt v komunikácii
Výkonový štandard	Nadviazať neverbálny a verbálny kontakt s inými deťmi a dospelými. (ISCED O s. 18).
Výchovno-vzdelávacie cieľ	Vnímať rôznu reč, verbálnu a neverbálnu a dorozumievanie sa inými jazykmi. Prostredníctvom hry dieťa analyzuje a dedukuje, že ľudia sa dorozumievajú aj inými jazykmi. Dieťa uvádza príklady komunikácie – aplikuje svoje poznatky z dovoleníek. V komunikácii využíva aj neverbálnu stránku jazyka.
Učebné zdroje	Mapa sveta, puzzle Deti sveta, obrázky
Stratégie	Aktívne počúvanie, hranie rolí, brainstorming, opis, rozhovor, diskusia, klasifikácia, analýza, riešenie problémových, divergentných úloh, interpretácia zistení, pozorovanie, opis, analýza, diskusia, evalvácia.
Kompetencie	Sociálne – akceptuje a rešpektuje multikultúrne odlišnosti detí a dospelých Komunikatívne – chápe a rozlišuje, že niektorí ľudia sa dorozumievajú aj inými jazykmi Učebné – kladie otázky a hľadá odpovede, aby porozumelo obklopujúcemu svetu vecí, javov, dejov a vzťahov (ISCED 0, s.8-11).

Metodický postup

Navodením modelovej situácie „Na pláži“ si s deťmi vymenuje charakteristické znaky leta. Vymenujeme si, kde môžeme chodiť na dovolenku, následne krajiny deťom ukazujem na mape sveta. Deti menujú krajiny, kde už boli na dovolenke. Chorvátsko, Grécko, Turecko, Bulharsko.

Ale čo, keď si chceme niečo kúpiť, alebo sa s niekým hrať a nevieme sa s ním dohodnúť. Nerozumieme si, pretože každý rozpráva ináč. Odpovede detí: „Budeme to len ukazovať, moja mamka aj ocko vie po anglicky vždy sa vedia rozprávať, máme knihu, kde je to všetko napísané a potom to len rodičia prečítajú.“

Aj my sa dnes zahráme na to, ako na dovolenke stretneme cudzincov (to sú tí ľudia, ktorí rozprávajú ináč ako my, sú z inej krajiny a možno aj vyzerajú ináč ako my). Kto je z akej krajiny môžeme spoznať napríklad podľa vlajok – symbol štátu.

Deťom dám kartičky vlajok a vymenujeme si, kto má akú vlajku, akej sú akože národnosti. Použijem pexeso vlajok. Ak si deti nájdu dvojicu, sú akže z jednej krajiny a vedia sa spolu dorozumieť, rozprávať, pretože sú z jednej krajiny. Zámerne nedám všetky dvojice, deti riešia situáciu, že nestretli nikoho zo *svojej* krajiny.

Ale akých cudzincov môžeme stretnúť na dovolenke a nemali sme ich vlajku? Ak by sme išli do Laponska stretneme tam Eskimáka, ak pôjdeme do Číny stretneme Číňana, v Amerike a Kanade môžeme stretnúť Indiána a v Afrike Černocho. Deťom tieto rasy prezentujem aj obrázkami.

Obrázok 12 Eskimák

Obrázok 13 Číňan

Obrázok 14 Černoch

Obrázok 15 Indián

Prameň: archív autora

Pedagogická reflexia

Aktivita prebiehala vo veľmi príjemnej atmosfére. Keďže deti majú s dovolenkami bohaté skúsenosti, stretnutie s *cudzincami* nebolo pre nich nič neobyčajné. Deti si spomínali ako sa na dovolenke hrali aj s deťmi, ktorým nerozumeli, ale sa na seba usmievali, bez slova si ponúkli hračku. Iné dieťa povedalo, že keď sa nevedelo rozprávať odišlo preč, nehralo sa s takými deťmi, ktorým nerozumelo.

V aktivite deti riešili aj problémovú úlohu – nenašli dvojicu. Deti rozprávali o svojich pocitoch, keď nemali dvojicu. „Bolo mi to nepríjemné, lebo som bol taký sám. Aj keď som

nemala dvojicu, ukazovala som rukami, čo som chcela. Na očiach som videla, že čo chceli odo mňa, tak som im hračky požičala.“

Viesť deti k tomu, aby komunikovali otvorene a bez bariér je úloha náročná, ale v dnešnom svete veľmi potrebná.

Keďže deti vedia veľmi pekne prerozprávať svoje dojmy a zážitky z dovolenky, využívam ich rozprávanie na to, aby sme spolu poukázali na zvyky, krásy jednotlivých krajín. Aj pri tejto aktivite využívam informačno-komunikačné technológie, encyklopédie, fotky z dovoleniek, ktoré deti veľmi ochotne do materskej školy prinesú.

Na základe informácií a poznatkov, ktoré už deti majú z encyklopédie a na základe obrázkov definujú a popisujú rozdiely medzi uvedenými rasami. Úloha nie je náročná, pretože deti rozhovory o živote iných ľudí a národov obľubujú a poznatkami disponujú už aj z domáceho prostredia.

Mojim cieľom v tejto aktivite bolo sprostredkovať deťom poznatky o rozdielnosti jednotlivých národov a rás, že ľudia sa neodlišujú len jazykom, teda rozprávaním, ale aj výzorom, ktorý je pre jednotlivé rasy typickým a charakteristickým.

3.7 Konflikt a spor „Sudcovia“

Plán výchovno – vzdelávacej činnosti

Okruh	Ja som. Ľudia
Oblasť	Sociálno - emocionálna
Obsahový štandard	Obhajovanie vlastného stanoviska v konflikte Riešenie konfliktov Rozmanitosť ľudských vlastností
Výkonový štandard	Obhajovať nenásilne vlastné stanovisko. Vyjadriť hodnotiace elementárne postoje k správaniu iných Hodnotiť a rozlíšiť pozitívne i negatívne charakterové vlastnosti ľudí na základe situácií (ISCED 0 s. 18,21).
Výchovno-vzdelávacie cieľ	Naučiť sa rešpektovať všeludzské etické hodnoty. Dieťa obhajuje svoje stanovisko a primeraným spôsobom prezentuje svoje postoje. Dieťa hodnotí konanie iných. Navrhne spôsob riešenia problému. Formuluje svoj postoj k nekultúrnemu správaniu a konaniu.
Učebné zdroje	Divadlo, maľušky, obrázky
Stratégie	Aktívne počúvanie, hranie rolí, brainstorming, opis, rozhovor, diskusia, klasifikácia, analýza, riešenie problémových, divergentných úloh, interpretácia zistení, pozorovanie, opis, analýza, diskusia, evalvácia, DITOR, zážitkové učenie
Kompetencie	Osobnostné – uvedomuje si dôsledky svojho správania vzhľadom na iné osoby Sociálne – rieši konflikty s pomocou dospelého ale aj samostatne Komunikatívne – volí primeraný, kreatívny spôsob komunikácie vzhľadom na situáciu(ISCED 0, s.8-11).

Metodický postup

Motiváciou, akože hľadám peňaženku, ktorú som mala v kabelke navodím atmosféru a deťom prerozprávam príbeh, ako som bola včera v obchode.

Prišla som do obchodu a boli tam už policajti. Pani predavačka mi povedala, že práve pristihli v obchode zlodēja, ktorý im ukradol nejaký tovar. A možno aj mne ukradol peňaženku, ktorú som teraz hľadala.

Nasledoval rozhovor na tému „Zloděj v obchode.“ Deti hodnotili jeho konanie – bol to zlý ujo, zlá teta, lebo kradli a zobrali si to, čo im nepatrí. V obchode to bude tete predavačke chýbať. Kladne hodnotili, že predavačka zavolała políciu, lebo kradnúť sa nemá.

Následne sme hodnotili, čo asi urobili policajti – čo urobili so zlodějom, ako sa k nemu správali a pod. Odpovede detí: „Zlodějov zobrali do policajného autá, dali im putá, dali im pokutu, kričali na nich, dali ich do väzenia.“

Vysvetlím deťom, že aby ľudia išli do väzenia musí byť súd. To znamená, že je tam sudca, ktorý určí, aký trest si tí ľudia, ktorí sa nesprávajú podľa pravidiel, zaslúžia. Na súde sú aj zloději, ktorí hovoria, prečo to urobili.

Navodíme a dramatizujeme modelovú situáciu „Na súde.“

Určíme si sudcov, ktorí budú riešiť konflikt, budú zlodějovi ukladať trest. Na základe dobrovoľnosti si určíme aj zlodějov, ktorí sa budú obhajovať, prečo akože kradli.

Odpovede: „Veľmi som chcela bábiku, nemala som peniaze, tak som si ju zobrala. Myslela som si, že ma nikto nevidí. Bol som hladný, mal som chuť na čokoládu a iné potraviny.“

Sudcovia zadávali tresty: „Nesmíš už chodiť do obchodu, budeš upratovať chodníky, dáme ti pokutu, budeš vo väzení veľa rokov.“

Aktivitu môžeme modifikovať, konflikt fiktívne navodíme, deti v úlohách meníme.

Pedagogická reflexia

Na aktivitu deti spomínali veľmi dlho. Páčila sa im hra na sudcov, policajtov a zlodějov. Zámerne som nechala deti zvoliť si jednotlivé úlohy, aby im po dramatizácii neostala „nálepka.“ Deti sa svojich úloh zhostili veľmi aktívne, vedeli správne pomenovať, prečo musíme dodržiavať jednotlivé pravidlá. Pomohli si hlavne pravidlami z dopravy. Pri ich nedodržiavaní prichádza k haváriám. Deti veľmi citlivo vnímajú porušovanie pravidiel a noriem správania, ktoré sú dohodnuté v nejakej skupine.

Aj my v triede máme svoje pravidlá, ktoré deti poznajú ale predsa len musím konštatovať, niekedy len v teoretickej rovine. Na tejto úlohe spolu s kolegyňou aktívne pracujeme, aby sa pravidlá triedy stali aj ich hodnotami v správaní.

Riešenie konfliktov a sporov je v predškolskom veku veľmi citlivou záležitosťou, nakoľko sa detí len veľmi ťažko vedía odosobniť a svoje konanie posudzovať objektívne. V tomto veku prevláda ešte emotívne konanie a správanie.

Na záver si vyvodíme pravidlo slušného správania sa: „*Neber si to, čo nie je tvoje.*“ A potvrdzuje sa nám pravidlo a ponaučenie z rozprávok: „*Zlo býva potrestané.*“

3.8 Kultúrna rozmanitosť „Zemeguľa pre všetkých“

Plán výchovno – vzdelávacej činnosti

Okruh	Ja som. Ľudia.
Oblasť	Sociálno - emocionálna
Obsahový štandard	Vlastná jedinečnosť a jedinečnosť iných Kontakt v komunikácii. Rozmanitosť ľudských vlastností, základy empatie.
Výkonový štandard	Uvedomovať si a uplatňovať vlastnú jedinečnosť Nadviazať neverbálny a verbálny kontakt s inými deťmi a dospelými. Prijať a zaujať empatické postoje k multikultúrnej rozmanitosti ľudstva (ISCED 0 s. 18,21).
Výchovno-vzdelávacie cieľ	Popisuje znaky iných kultúr. Rozoznáva a definuje kultúrne rozdiely. Analyzuje rozdiely v pozdravoch detí z rôznych krajín. Zhromažďuje poznatky a diskutuje o živote detí z rôznych kultúr, národov a rás.
Učebné zdroje	Mapa sveta, spoločenská hra Deti sveta, puzzle Deti sveta.
Stratégie	Aktívne počúvanie, hranie rolí, brainstorming, opis, rozhovor, diskusia, klasifikácia, analýza, riešenie problémových, divergentných úloh, interpretácia zistení, analýza, evalvácia, DITOR, zážitkové učenie.
Kompetencie	Osobnostné – uvedomuje si vlastnú identitu Sociálne – akceptuje a rešpektuje multikultúrne odlišnosti detí a dospelých Komunikatívne – chápe a rozlišuje, že niektorí ľudia sa dorozumievajú aj inými jazykmi Kognitívne – porovnáva podobnosti a rozdiely Učebné – prejavuje zvedavosť a spontánnosť záujem o spoznávanie nového (ISCED 0, s.8-11).

Metodický postup

Skončilo sa leto, a vy ste s rodičmi boli na dovolenkách. Nieкто bol pri starej mame, nieкто na horách, na kúpaliskách a nieкто bol aj v zahraničí.

Asociačná hra : Čo je to zahraničie? „To je keď musíme ísť ďaleko, to je na dovolenke.“ Deti menovali aj rôzne krajiny. Všetky odpovede detí akceptujem.

Ukážeme si mapu Slovenska a všetkých našich susedov – zahraničie si pomenujeme.

Keď ste sa na dovolenke stretávali s cudzincami, tak ste určite počuli, že sa rozprávajú ináč ako my. Pripomeniem im hru, ako sme sa hrali, že sme na pláži. Ale dnes si povieme, ako sa deti v rôznych krajinách zdravia.

Pomôže mi maňuška, ktorá sa bude predstavovať vždy iným menom a bude z inej krajiny a vždy nás pozdraví rečou tej, ktorej krajiny.

Slovensky: Ahoj, moje meno je Janko.
Česky: Čau, já se jmenuji Honza.
Anglicky: Hello, my name is John.
Nemecky: Tschus, ich haisse Hans.
Taliany : Ciao, mi chiama Stefano.
Rusky: Zdravstvuj, moje imia Ivanuška.
Francúzky: Salut , je m'appelle Sofi.

Ale ľudia sa neodlišujú len tým, ako rozprávajú, ale aj tým ako vyzerajú a ako bývajú. Keďže naša zemeguľa je veľmi veľká, žije tu veľa národov. Všetci sa na zemeguľu zместíme.

Každý človek na svete má miesto, kde sa rád vracia , kde žije s ľuďmi, ktorých má rád. Niektorí žijú v dome, niektorí v bytovke, niektorí v iglu, stane či slamenom domčeku. Teraz vám prečítam kde bývajú deti v rôznych kútoch sveta: V Afrike, Eskimáci ,Indiáni, deti v Thajsku a porovnáme to s tým ako bývate vy.

Pred touto aktivitou deti motivujeme rozprávaním, že deti na svete žijú v rôznych oblastiach, odlišne sa obliekajú, odlišne bývajú, obklopuje ich iná príroda. Spoločne s deťmi sa pokúsime prejsť podnebné pásma od rovníka, kde je veľmi horúco, cez oblasti, kde sa striedajú štyri ročné obdobia až po severný pól, kde je stále zima, sneh a ľad. V každej oblasti sa zastavíme porozprávame o počasí, vyberieme vhodné oblečenie a obuv a navrhujeme možnosti ako prekonať chôdzou, behom, lezením a skákaním jednotlivé oblasti a ich nástrahy. V závere sa deti pýtajú v ktorej oblasti by chceli žiť, kde by chceli ísť s rodičmi na výlet a zhodnotia, čo sa im v tejto aktivite najviac páčilo a prečo.

Ďalšie aktivity, ktoré deti realizujú pri plnení uvedených cieľov.

Prvá skupina skladajú puzzle Deti sveta.

Pri skladaní puzzle sa zameriavam najmä na slovný komentár detí, dbám na to, aby si všímali spoločné znaky – časti a detaily ľudského tela, ale aj odlišnosti ako sú tvar a farba očí, tvar a veľkosť nosa, úst, pier a sfarbenie pokožky.

Druhá skupina detí hrá spoločenskú hru,, Deti sveta“

Pri tejto hre, je úlohou detí umiestniť panáčika na správny kontinent a správne pomenovať panáčikov. V tejto hre deti aplikujú získané poznatky a vedomosti o jednotlivých rasách a národoch.

V závere deťom prečítam deťom „Svetovú báseň“, ktorú sa môžeme aj spolu naučiť.

*Odvahu mu nezoberú
Či je Beloch a či z Peru.
V hlave skrýva veľa umu
Či je Černoch a či Rumun.
Z lietania ho nohy bolia
Či je Maďar, či je Poliak.
Na lakťoch má odreniny
či je z Kene či je z Číny.*

*Pokladov má plné vrecká
Indián aj či je z Grécka.
Stopercentne nie je anjel
Či je Turek a či Španiel.
Nezbedníctvo mu je milé
Eskimák a či je z Čile.
Kto do vrecka všetkých schová?
Malý Janko – veľký SLOVÁK.*

Prameň: archív autora

Pedagogická reflexia

Táto oblasť z multikultúrnej výchovy, kde deťom sprostredkovávam informácie o rôznorodosti jednotlivých národov, kultúr sa vo výchovno-vzdelávacom procese veľmi dobre realizuje. Existuje nespočetné veľké množstvo pomôcok, encyklopédií, ktoré využívam. Deti o tieto témy prejavujú veľmi veľký záujem. Výbornou pomôckou je aj zavádzanie informačno-komunikačných technológií, využívanie internetu. Deti z domáceho prostredia prichádzajú s určitými poznatkami, ktoré si medzi sebou konfrontujú.

Pri hre Deti sveta si chodili overovať svoje poznatky, kde majú umiestniť napr. Černoča, Číňana.

V tejto oblasti majú deti veľmi dobré vedomosti a pre nás pedagógov je tu výzva, aby ich postoje k inakosti neostali len v teoretickej rovine, aby sa s nimi stotožnili a v celom živote následne žili a pracovali podľa hodnôt a noriem, ktoré im v materskej škole sprostredkovávame a nenásilnou formou vštepujeme.

3.9 Kultúrna identita „Rodný môj kraj“

Plán výchovno – vzdelávacej činnosti

Okruh	Kultúra
Oblasť	Kognitívna
Obsahový štandard	Moja rodná vlasť.
Výkonový štandard	Poznať niektoré miestne a štátne symboly (ISCED O s. 24).
Výchovno-vzdelávacie cieľ	Posilňovať úctu ku kultúrnym a národným hodnotám a tradíciám štátu. Dieťa vie popísať štátne a miestne symboly. Dieťa vie vymenovať aspoň dva štátne symboly. Pozná symboly – erb mesta Poprad.
Učebné zdroje	Štátne a miestne symboly
Stratégie	Opis, rozhovor, diskusia, klasifikácia, analýza, riešenie úloh, interpretácia zistení, pozorovanie, opis, analýza, evalvácia, DITOR.
Kompetencie	Osobnostné – uvedomuje si vlastnú identitu Sociálne – prejavuje ohľaduplnosť k svojmu prostrediu Komunikatívne – komunikuje osvojené poznatky Učebné – využíva primerané pojmy, znaky a symboly (ISCED O, s.8-11).

Metodický postup

Triedu máme pripravenú ináč ako obyčajne. Máme tam štátny znak, vlajku Slovenskej republiky, mapu Slovenska. Deti nabádam, aby si zmeny všimli.

Rozhovor o zmenách.

Deťom vysvetlím, že podľa týchto znakov, symbolov nás poznajú na celom svete. Využijem aktuálne situácie – napr. športové podujatia. Všetci slovenskí športovci majú na dresoch našitý znak Slovenska.

Ale ak niekto stojí ďaleko a nevidí kto zo športovcov nastupuje, môže aj sluchom rozlíšiť, ktorý národ práve prichádza.

Deťom prehrám na CD nosiči slovenskú hymnu.

S deťmi vedieme rozhovor, kde sa môžu stretnúť s týmito symbolmi. Napríklad na budovách, autách, štadión....

Symbolsy si opíšeme a oboznámim deti, ako sa k nim správame.

To, že bývame na Slovensku, znamená že sme Slováci. Keďže sme sa tu narodili Slovensko je naša rodná vlasť, a keďže bývame v Poprade, tak Poprad je náš rodný kraj.

Na mape Slovenska si s deťmi nájdeme mesto Poprad. Oboznámim deti, že tak ako celé Slovensko má symboly, podľa čoho nás poznajú iní ľudia zo zahraničia, tak aj jednotlivé mestá na Slovensku majú svoje symboly. Naše mesto Poprad má takýto symbol – znak:

Obrázok 18 Symbol- Erb mesta Poprad

Prameň: archív autora

Deťom ho popíšem:

Erb mesta tvorí erbový štít s modrým podkladom, na ktorom sú strieborné tatranské štíty a pod nimi dva skrížené červené šipy. Erbový štít zozadu pridržia sv. Egídius, odetý v bielej sutane a červenom plášti so zlatou berlou v ľavej ruke a zlatým šípom v pravej ruke. Niekedy sa štít používa aj samostatne.

Edukačná hra:

Prišla k nám návšteva, čo jej v Poprade ukážeš?

Deti vymenúvajú čo v meste poznajú, pomáhajú si obrázkami.

Obrázok 19 Aréna

Obrázok 20 Letisko

Obrázok 21 Aquacity

Obrázok 22 Kostol

Obrázok 23 Námestie

Obrázok 24 Naše sídlisko

Prameň : archív autora

Deťom ponúknem encyklopédie Slovenska, ale aj encyklopédie niektorých miest Slovenska, kto nájde čo pozná, tak to predstaví ostatným deťom. Spoločne na mape hľadáme mestá Slovenska, ktoré deti poznajú, kde boli, kde bývajú starí rodičia.

Pedagogická reflexia

Aktivita Rodný môj kraj sa s deťmi realizovala pomerne ľahko. Deti majú bohaté znalosti o Slovensku, poznajú mestá, aj keď si niektoré deti mylili mestá a susediace štáty.

Rozvíjať a sprostredkovať vedomosti o Slovensku v predškolskom veku realizujeme len formou rozhovorov, využitím informačno - komunikačných technológií. Nerealizujeme výlety do rôznych miest za účelom spoznávania Slovenska. Myslím si, že táto úloha je skôr prenechaná na rodinu.

Čo ale dôsledne realizujeme, je spoznávanie nášho mesta. Keď z našej materskej školy odchádzajú naši predškoláci môžeme zodpovedne skonštatovať, že spolu s nami navštívia všetky významné budovy v našom meste. Nevynecháme múzeum, galériu, knižnicu, kostol, chodíme na exkurziu na mestský úrad, prejdeme sa spolu po námestí, posedíme pri fontáne. V spolupráci s rodičmi navštívime popradské letisko, železničnú stanicu. Aquacity deti navštevujú pravidelne, pretože realizuje predplaveckú výchovu, Arénu poznajú, pretože tam v zimnom období realizuje korčuľovanie.

Spoznávať a poznať svoje rodné mesto je pre deti, a nielen pre nich, veľmi dôležité. Ak poznáme krásu nášho mesta, právom môžeme byť hrdí, že žijeme práve tu a práve teraz.

Naše exkurzie po meste majú veľmi dobrý ohlas a podporu v rodičovskej verejnosti. Keďže cieľom tejto aktivity bolo spoznávanie štátnych a miestnych symbolov na pobyte vonku vediem deti k tomu, aby si všímali, kde tieto symboly môžeme zbadat'.

Ciele multikultúrnej výchovy sa v materskej škole nenapĺňajú len na naplánovaných aktivitách. Je veľmi žiaduce, aby učiteľky materských škôl dobre poznali Štátny vzdelávací program ISCED 0, a jeho obsah plnili vždy v každej edukačnej aktivite, v každej organizačnej zložke počas celého dňa, aby promptne vedeli zareagovať na požiadavky detí, ktoré vedú veľmi bravúrne naplánovanú aktivitu „preladiť“ na inú tému.

V tom vidím majstrovstvo učiteliek materských škôl, že každú situáciu využívajú v prospech detí, v každej situácii napĺňajú hlavný cieľ predprimárnej edukácie - všestranný rozvoj dieťaťa predškolského veku.

4 ODPORÚČANIA PRE PRAX

Každý z nás môže budovať v deťoch vlastnosti a hodnoty, ktoré sformujú ich život tak, že to bude mať pozitívny vplyv na celé generácie a celú spoločnosť, na celé ich blízke i širšie okolie.

Predkladaná overená pedagogická skúsenosť ponúka pedagógom predprimárneho vzdelávania možnosť, ako navodiť a vytvoriť podmienky, ktoré budú pozitívne vlastnosti a hodnoty dieťaťa rozvíjať a nie ich ničiť.

- Zvyšovať povedomie pedagógov z oblasti multikultúrnej výchovy.
- Každý pedagóg predprimárnej edukácie by mal dôkladne poznať a ovládať Štátny vzdelávací program ISCED 0, ako aj školský vzdelávací program príslušnej materskej školy.
- Do predprimárnej edukácie zaraďovať aktivity, ktoré posilňujú zmysel pre spolupatričnosť, akceptáciu odlišnosti.
- Aktívne počúvať každé dieťa s porozumením.
- Viesť deti k vzájomnej akceptácii a tolerancii, prijateľným spôsobom udržiavať harmonické vzťahy medzi deťmi.
- Aktivity prispôbiť vekovým a individuálnym osobitostiam detí.
- Požiadavky formulovať zrozumiteľne, v aktívnej reči detí.
- Zaraďovať aktivity tak, aby korešpondovali s edukačným plánom.
- Poznať a realizovať aj iné aktivity, ktoré vedú k pochopeniu multikultúrnosti, k pochopeniu inakosti.
- Viesť deti k asertívnemu, empatickému, prosociálnemu správaniu
- Na prehĺbenie poznatkov z danej oblasti pracovať aj s dostupnou detskou literatúrou.
- V edukačnom procese cielene navodiť situácie, v ktorých budú mať deti možnosť prakticky uplatniť získané poznatky, skúsenosti a postoje. Situácie modifikovať.
- Vo výchovno – vzdelávacom procese využívať informačno – komunikačné technológie.
- V edukačnom procese využívať metódu zážitkového učenia, asociačné hry, rolové hry, rozhovory na danú tému, metódu nedokončených situácií, námetové hry.
- Rešpektovať vekové a individuálne osobitosti dieťaťa predškolského veku časová dotácia na jednotlivé aktivity maximálne cca 30 – 40 minút.

ZÁVER

Deti majú prichádzať na svet, aby boli šťastné. V týchto slovách je koncentrovaná túžba po vytvorení takého vzťahu sveta k dieťaťu, ktorý umožní harmonický a všestranný vývin jeho osobnosti. Súčasný životný štýl, rastúca životná úroveň, ovplyvňuje telesný a duševný vývin dieťaťa, a to nie vždy pozitívne a kladne. Je nesporné, že práve v predškolskom veku dieťa potrebuje intenzívnu podporu. Predprimárny stupeň vzdelávania je vstupnou bránou do celoživotného vzdelávania človeka, prezentuje všeludské hodnoty, kultúru príslušnej spoločnosti, všeobecné platné tradície, rituály a zabezpečuje dieťaťu plynulý prechod z rodinného sveta do sveta spoločnosti, prechod z hravého detstva k systematickému vzdelávaniu.

Rodičia nachádzajú v materskej škole spoľahlivého pomocníka pri výchove svojich detí. Jej celodenný výchovný program uspokojuje jednu z charakteristických potrieb dieťaťa predškolského veku – túžbu po spoločnosti detí, kde v tvorivom a v podnetnom prostredí im dáva základy poznatkov a zručností, primerane rozvíja ich reč a myslenie, pestuje záujem o hru, primeranú prácu a učenie. Výrazne sa podieľa na vytváraní schopností, návykov, spoločenského správania a spolunažívania detí. Môžeme konštatovať, že materská škola, ako prvá edukačná inštitúcia v živote dieťaťa rozvíja a formuje jeho kľúčové kompetencie, ktoré v ďalšom živote majú pre dieťa nenahraditeľný význam.

Učiteľky vedú deti k samostatnému rozhodovaniu, prekonávaniu prekážok a k radosti z výsledkov práce. Vďaka materskej škole sa zvyšuje počet detí schopných komunikovať, spolupracovať a presadzovať sa. Deti sa tu učia prirodzene vyjadrovať svoje pocity a zážitky v slovných, výtvarných či pohybových prejavoch.

V takomto ponímaní má každá kvalitná materská škola pre každé dieťa zabezpečiť najvyššiu možnú úroveň zdravého celostného rozvoja osobnosti každého dieťaťa, ktorá je preň individuálne dosiahnuteľná, aby dieťa nadobudlo také vedomosti, schopnosti a postoje, teda kompetencie, ktoré zvýšia jeho vzdelávacie šance pre úspešný začiatok primárneho vzdelávania a umožnia mu žiaduco, slobodne a zodpovedne riadiť svoju budúcnosť. V tomto zmysle je profesionálna inštitucionálna predprimárna edukácia nezastupiteľná.

Aby došlo k naplneniu všetkých uvedených cieľov, úloh a princípov predprimárneho vzdelávania bol vypracovaný a zrealizovaný aj tento projekt Multikultúrna výchova v materskej škole. Pevne verím, že predkladaná overená pedagogická skúsenosť prinesie pre všetkých učiteľov a priaznivcov predprimárneho vzdelávania niečo, čo ich obohatí a snáď aj posunie profesionálne ďalej.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. CEJPEKOVÁ, J. 2001. Pedagogika predškolského veku. Banská Bystrica 2001. ISBN80-8055-497-9
2. KOLEKTÍV AUTOROV. 2011. Metodika predprimárneho vzdelávania. Partizánske EXPRESPRINT, 2011. ISBN 978-80-968777-3-7
3. KOSOVÁ, B. 2000. Rozvoj osobnosti žiaka. Prešov. Rokus, 2000. ISBN 80-968452-2-5
4. MERTIN, V.-GILLERNOVÁ, I. (Eds.). 2003. Psychologie pro učitelky mateřské školy. Praha. Portál, 2003 ISBN 80-7178-799-X
5. SABOL, S. ZÚBKOVÁ, I. 2006. Kultúra a multikultúrnosť. Euroformes 2006. ISBN 80-89266-02-9
6. SOBOTOVÁ, J. a kol. 2013. Predškolská príprava detí v materskej škole a v rodine. MONTANEX SK, s.r.o. 2013. ISBN 978-80-7225-386-7
7. SUCHOŽOVÁ, E. ŠÁNDOROVÁ, V. 2007. Multikultúrne kompetencie učiteľa. Prešov. Rokus, 2007. ISBN 978-80-8045-466-1

Internetové zdroje

1. Kolektív autorov. 2008. Štátny vzdelávací program. ISCED 0 predprimárne vzdelávanie ŠPU, Bratislava. 2008. Dostupné na internete: <http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/Statny-vzdelavaci-program-pre-materske-skoly-ISCED-0.alej>